

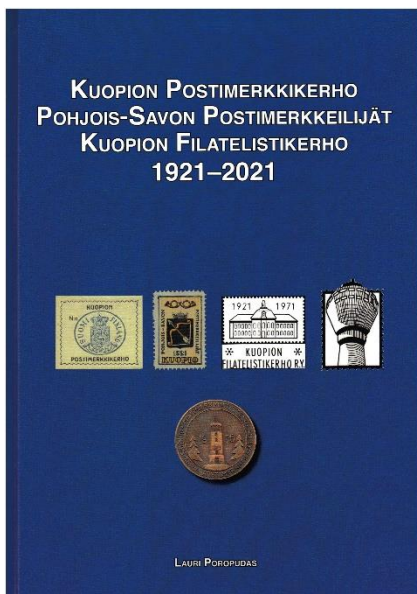
Martti Vihanto

Kuopiossa sata vuotta postimerkkeilyä ja filateliaa

Kuopion Filatelistikerhon perustamisesta tuli huhtikuussa kuluneeksi 100 vuotta. Kerho julkaisi tämän johdosta elokuussa 170-sivuisen historiikin, johon sisältyy myös matrikkelitietoja kerhoon eri aikoina kuuluneista lähes 500 jäsenestä. Kirjan on kirjoittanut Lauri Poropudas.

Kerho perustetaan kahteen kertaan

Kuopion Filatelistikerhon perustamispäivänä pidetään 12. huhtikuuta 1921, jolloin perustamiskokous oli koolla Kuopion museon yläkerrassa. Ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin apteekkari Kalervo Killinen. Poroputaan kirjan mukaan toiminta väsähti seuraavana vuonna pieneen jäsenmäärään.

Kuopion Filatelistikerhon 100-vuotishistoriikin on kirjoittanut Lauri Poropudas.

Kerho perustettiin uudelleen helmikuussa 1930. Killinen oli myös uuden kerhon perustajajäsen ja ensimmäinen puheen-

johtaja. Hänestä tuli myöhemmin ensimmäinen kunniajäsen. Perustamisesta kerrotaan *Suomen Postimerkkilehdessä* 4/1930 ja mainitaan, että sääntöjä laadittaessa oli käytetty hyväksi edellisenä vuonna perustetun Turun Postimerkkikerhon sääntöjä. Lehti on luettavissa Kansalliskirjaston verkkosivuilla.

Kuopion kerhon nimi oli aluksi Kuopion Postimerkkikerho, välillä parin vuosikymmenen ajan Pohjois-Savon Postimerkkeilijät, ja vuoden 1967 kesästä nykyinen Kuopion Filatelistikerho. Enimmillään jäseniä on ollut vuonna 1990 lähes sata.

Historiikista en huomannut selitystä sille, miksi kerhon nimeen tulivat postimerkkeilijöiden sijaan filatelistit. Ongelmana filateliasta puhumisessa saattaa olla, että jotkut säikähtävät sitä liian vaativana tai eivät tunne sanaa ollenkaan. Ehkä tämän vuoksi kerhon internetsivujen osoite on www.postimerkkikerho.fi ja Facebook-sivun nimi ”Kuopion Filatelistikerho ry eli postimerkkikerho”.

Aktiivisia sotilasjäseniä

Aikoinaan oli tapana käyttää harraste-
piireissäkin titteleitä. Poropudas puhuu ”tittelitaudista” kirjoittamassaan historiikissa *Hämeenlinnan Postimerkkikerho 1937–2017*.

Ammateilla ja arvoilla ei ehkä ole itse toiminnan kannalta merkitystä, mutta historiankirjoituksessa ja muuten niiden tietäminen voi olla tarpeellista.

Sotilastaustaiset henkilöt ovat olleet etenkin entisaikaan usein mukana filateelisessa yhdistystoiminnassa ja siihen mukaan lukien kerhojen perustamisessa. Asemapaikat vaihtuivat usein, ja jos paikkakunnalla ei ollut ennestään postimerkki-kerhoa, se perustettiin. Sotilailta oli sellaisesta jo kokemusta, niin kuin Poropudas kirjoittaa.

Rainer Ahonius oli perustamassa Kuopion kerhon lisäksi Äänislinnan Filatelistiseuraa asematavaiheessa vuonna 1943 ja Ehiöfilatelisteja vuonna 1959. Hän oli jääkärieverstiluutnantti, *Suomen Postimerkki-lehden* päätoimittaja ja kirjan *Suomen vapaussodan 1918 kenttäposti* (Suomen Filatelistiseura 1972) kirjoittaja.

Äänislinnan kerhon perustajiin kuului myös everstiluutnantti Axel Suvantola. Hän oli vuosikymmenien ajan Kuopion kerhon aktiivijäsen ja mukana lähes kaikessa sen toiminnassa. Suomi oli vallannut Äänislinnan eli Petroskoin lokakuussa 1941.

Suojaleimoja ja salanimiä

Ihmiset muuttavat monista syistä paikkakunnalta toiselle ja vaihtavat kerhoa. Esimerkiksi Niilo Vapaavuori (alk. Friberg) oli Kuopion kerhon jäsen ollessaan *Savonimisen* sanomalehden päätoimittaja 1930-luvun alkupuoliskolla, ja muutama vuosi sen jälkeen Turun Postimerkkikerhon puheenjohtaja vuosina 1938–39. Entinen ministeri ja pormestari Jan Vapaavuori on Niilo Vapaavuoren pojanpoika.

Olen asunut ikäni Turussa, kuulun Turun Postimerkkikerhoon ja katson asioita usein näistä vinkkeleistä. Kuopion ja Turun

kerhoilla on yhteisiä piirteitä, joista yksi on toiminnan kuihtuminen ja 1930-luvulla uudelleen elvyttäminen.

Vuotta 1938 pidettiin pitkään Turun kerhon perustamisvuotena. Esimerkiksi kansallinen Aboex-68 oli 30-vuotisjuhlanäyttely, jossa minullakin oli kokoelma nuorisoluokassa. Kunniakirja on kehystettynä seinällä. Mainittakoon, että Aboexin näyttelysäännöt luettiin Poroputaan mukaan ääneen Kuopion kerhon kokouksessa vuonna 1968 kun valmistauduttiin ensimmäiseen Savofila-näyttelyyn.

Turkuun oli perustettu suomenkielinen kerho jo vuonna 1929. Tätä pidetään nykyään kerhon perustamisvuotena, ja 100-vuotisjuhlat ovat näin ollen vuonna 2029. Muutoksesta päätettiin vuoden 1971 vuosikokouksessa.

Turun vanhan kerhon arkistoa ei ole säilynyt. Kuopiossa on sitä vastoin jäljellä jopa kassakirja, joka oli käytössä alusta alkaen vuodesta 1921 aina vuoteen 1945 asti.

Edellä mainittu Kalervo Killinen toimi apteekkarina ensin Kuopiossa ja vuodesta 1934 Varkaudessa. Mikael Collan kirjoittaa vuoden 2018 marraskuussa www.malli1930.fi-blogissaan Killisen käyttämästä kahdeksankulmaisesta KK-leimasta. Se on ollut suojarei'itteen kaltainen suojaleima, jolla Killinen leimasi ilmeisesti vain itsensä ja apteekkinsa käyttämiä postimerkkejä.

Suojaleimaa esiintyy ainakin mallin 1930 postimerkeillä. Kokoelmassani on kaksi merkkiä, jotka vaikuttaisivat olevan molemmat Varkaudessa leimattuja.

Kuopion kerhon jäsenten siviilipuolen toiminnasta voidaan vielä mainita kouluneuvos Eino Arohonka ja hänen kirjailijanuransa. Arohonka kirjoitti salanimillä Aaro Honka ja Eino Teini parikymmentä nuortenkirjaa.

Apteekkari Kalervo Killinen käytti kuvan KK-leimaa ainakin 1930-luvulla. Kyseessä oli tiettävästi suojarei'ityksen kaltainen suoja-leimaus. Killinen oli Kuopion Postimerkkikerhon perustajajäsen ja ensimmäinen puheenjohtaja.

Keräilen WSOY:n *Nuorten Toivekirjaston* sataa ensimmäistä kirjaa. Niissä ovat mukana Aaro Hongan koululaisslangilla kirjoittamat partiolaiskirjat *Juanikkaat Virtaheposet* (1940) ja *Viakkaat vaeltajat* (1942). Niiden kerrotaan sopivan 10–14-vuotiaille pojille. Arohonka toimi Tampereen Filatelistiseuran puheenjohtajana ja *Philatelia Fennican* päätoimittajana.

Keräilykipinöitä ja näyttelyjä

Kuopion kerhohistoriikin matrikkeliosasta käy vaikuttavalla tavalla ilmi, miten monin eri tavoin jäsenten postimerkkeily on saanut alkunsa. Joillakin harrastus on isältä peritty niin kuin minulla ja joillakin toisilla satunnaisen tuttavuuden sivutuote. Aluksi postimerkkejä on voinut saada sukulaisen vintiltä tai Esson huoltoasemien 1970-luvun postimerkkikampanjasta, josta kirjoitin tällä palstalla vuosi sitten.

Erikoisin tarina on 1940-luvulta, kun auto kolhaisi pojan polkupyörää, vasen poljin irtosi, kuljettaja kutsui katsomaan kokoelmiaan ja antoi hyvityksenä saksalaisia postimerkkejä.

Kirjasta jäi lukiessa mieleen useita yksittäisiä Kuopion kerhon tapahtumia. Vuonna 1959 hankittiin analyysilamppu ja laadittiin sille viisisivuinen käyttöohje. Vuoden 2008 kesätapahtumassa oli kilpailu siitä, kenellä on mukana eniten risoja postimerkkejä, ja sen jälkeen nuotio, jossa merkit poltettiin.

Vuonna 1981 Snellmanin koululla kokouksia haittasi, kun koulupoikien bändi harjoitteli seinän takana. Vastaavanlainen ongelma oli Turun kerholla 1990-luvun alussa, kun kokoukset pidettiin väliaikaisesti VPK:n talossa, ja puhallinorkesterilla oli samaan aikaan harjoitukset alakerrassa.

Kuopion kerhon nuoriso-osasto perustettiin vuonna 1947. Ensimmäinen postimerkinäyttely järjestettiin vuonna 1932 ja ensimmäinen Savofila-näyttely 50-vuotisjuhlavuonna 1971. Ensimmäinen kansallinen näyttely Kuopiossa oli Savofila 2013, jossa otettiin ensi kertaa Suomessa käyttöön suuri kultamitali.

Kerhon oli alun perin tarkoitus järjestää juhlavuoden 2021 johdosta pohjoismainen Nordia-näyttely Kuopiossa. Se jouduttiin muuttamaan laajennetuksi kansalliseksi näyttelyksi koronapandemian vuoksi. Näyttely järjestettiin yhteistyössä Keski-Suomen Filatelistiseuran ja Joensuun Postimerkkeilijöiden kanssa. Osa kokoelmista on edelleen nähtävillä Suomen Filatelistiliiton jäsensivuilla.

Filatelian yhteisiä aiheita

Kerhohistoriikit kiinnostavat luonnostaan eniten niitä, jotka ovat olleet toiminnassa eri tavoin mukana. Esille tulee pitkin matkaa paljon sellaista, mikä sopii luettavaksi kenelle tahansa filatelian historiasta kiinnostuneelle. Yhtenä piirteenä kerhoissa

on pulmien ja keskusteluteemojen samankaltaisuus.

Postimerkkeilijöiden ja Postin väliset suhteet olivat aikoinaan läheisiä ja yhteistyö paikoin tiivistäkin. Jotain arvostelun aihetta on kuitenkin aina löytynyt. Milloin on juhlapostimerkkejä julkaistu aivan liian paljon, milloin taas postikonttorin filatelistaatikkoon jätettyjä kirjeitä on leimattu tökerösti.

Kuopion 200-vuotisjuhlamerkissä vuodelta 1982 näkyvät Kuopion tuomiokirkko ja Puijon torni. Turistileiman sain postikortille, kun olin sukulaistytön häissä vuonna 1997. Tuomiokirkko näkyy myös vuoden 2019 kaupunkipuistomerksissä.

”Puuttuvan renkaan” kysymys herätti kiivasta keskustelua 1960-luvulla Kuopiossa niin kuin muuallakin. Nykyään esimerkiksi LAPE-erikoisluettelo käyttää 15 sivua Suomessa käytettyihin venäläisiin postimerkkeihin.

Yhdessä Kuopion kokousesitelmässä kysyttiin, onko aihefilatelia filateliaa. Leimamerkeistä saatettiin sanoa, että ne kuuluvat filateliaan eräänä ”loisena”. Kummallakin on nykyään FIPin näyttelysäännöissä oma kilpailuluokkansa.

Kuopion Filatelistikerhon 100-vuotishistoriikki on monella tavalla arvokas lisä Suomen filateeliseen kirjallisuuteen. Kirjoittaja Lauri Poropudas on historiassa tutkinnon suorittanut filosofian maisteri ja tehtävään hyvin sopiva myös laajan filateelisen yleistietämyksen vuoksi. Aineiston hakuun ja muuhun työhön osallistuneet ovat osaltaan edesauttaneet tulokseen pääsemisessä.

Kirja on kirjoitettu lyhyessä ajassa, mikä jossain määrin näkyy viimeistelyssä. Erityisesti panin merkille kuvituksen monipuolisuuden ja osittain ainutlaatuiset arkistodokumentit, jollaisia ei ole useinkaan muualla nähtävillä. Loppuun eri lähteistä kootut jäsenesittelyt tarjoavat perinteisen matrikkelitiedon lisäksi elävää kuvausta keräilyn moninaisuudesta kautta aikojen.

Julkaistu: *Filatelisti* 7/2021